

A KATONAI REPÜLŐTEREK BIZTONSÁGÁNAK RÉSZE A TŰZVÉDELEM

A repülőtér kezdetben a fel- és leszállópályát jelentette. Az első repülőeszközök valójában nem igényeltek repülőtérrel. Elég volt egy viszonylag nagyobb méretű sík terület, amelyről a gép fel tudott emelkedni, és rövid repülés után le tudott szállni. Ma már a repülőterek önálló infrastruktúrával rendelkeznek. Nagy többségük csak energia szükségletében függ a környezetétől.

A repülőterek fogalmát több tanulmány, szabályzat írja le. Ezek közül kettőt kívánok ismertetni.

A repülőeszközöket és az infrastruktúrát veszi figyelembe az alábbi meghatározás: „a repülőtér a repülőgépek, helikopterek és más légijárművek elhelyezésére, kiszolgálására, fel- és leszállására alkalmas és az ezekhez szükséges építményekkel, berendezésekkel ellátott terület”¹.

A meghatározás a repülőtér területként kezeli, amin építmények vannak és alkalmas bizonyos tevékenységekre. Tartalmazza azokat az elemeket, amelyek jellemzőek a repülőterekre.

A katonai repülőterek fogalmát a katonai repülőterek tűzvédelmével foglalkozó szabvány még pontosabban fogalmazza meg: „Az a Magyar Honvédség üzemeltetésében lévő létesítmény, ahol a légijárművek le-, és felszállását, földi mozgását, technikai kiszolgálását, a szakszemélyzet kiképzését, tevékenységét, szakmai feladatainak ellátását, az utasok (szállított anyag) kiszolgálását, ellátását biztosítják”².

A definíció a repülőtérrel, mint létesítménnyel³ határozza meg. A továbbiakban a Magyar katonai Szabvány meghatározását értem a „katonai repülőterek” fogalma alatt.

A REPÜLŐTEREK BIZTONSÁGA

A repülőterek fejlődése szorosan összefügg a repülőterek biztonságával. A biztonság megteremtésével zavartalanra, veszélymentessé válnak a repülőtereken folyó műveletek, technológiák, repülési és kiszolgálási tevékenységek. A biztonságos környezet lehetővé teszi a repülőterek incidens nélküli folyamatos működését.

2001. szeptember 11-én az Amerikai Egyesült Államok terrortámadás sorozat áldozata lett. A terroristák eddig nem alkalmazott módszerrel légi katasztrófákat előidézve épületeket robbantak le utasszállító repülőgépekkel. A tettesek keresztül jutottak a repülőterek biztonsági rendszerén, fel tudtak szállni a repülőgépre és ott az utasokat és légi személyzeteket sakkban tartva, véghezvitték öngyilkos merényletüket.

¹ HADTUDOMÁNYI LEXIKON M-ZS főszerkesztő: Szabó József Magyar Hadtudományi Társaság Budapest 1995 1191. p.

² KATONAI REPÜLŐTEREK TŰZVÉDELME MSZ K 1123 Magyar Szabványügyi Testület, Budapest, 2002. szeptember 1.10.

³ Létesítmény: Építési telken álló építmények és szabadterek összessége. MSZ K 1123 Katonai repülőterek tűzvédelme

A terrorcselekmények új korszakot nyitottak a repülőterek biztonságának kérdéseiben. A világ repülőterein az események következtében szigorúbb biztonsági előírásokat vezettek be, technikai korszerűsítéseket hajtottak végre. Előtérbe került a repülőterek biztonságának fokozása.

A repülőterek biztonságának elemei

A repülőterek biztonsága két fő rendszerből áll⁴:

- 1) technológiai biztonsági rendszer:
 - a technológiai biztonság (a repülőtér beruházás, létesítés és üzemeltetés);
 - a repülés biztonság (a földi biztonság, repülőműszaki biztonság, légi irányítási követelmények, repülőgépek biztonsága).
- 2) rendészeti biztonsági rendszer:
 - utas biztonság (beléptetés, kiléptetés, jogosultság, podgyász ellenőrzés);
 - tűz és katasztrófavédelem.

A repülőterek tűzvédelme tehát a repülőterek biztonsági rendszerének eleme.

A KATONAI REPÜLŐTEREK BIZTONSÁGA, A TÚLÉLŐKÉPESSÉG

A katonai repülőtereken az egységeknek képesnek kell lenni önmaguk hatékony védelmezésére és oltalmazására a domináns veszély ellen békében, váratlan helyzetben, konfliktusban és háborúban akár hagyományos, akár tömegpusztító fegyverek alkalmazási viszonyai között. Ezáltal biztosítják a túlélőképességet és a hadműveletek folytonosságát⁵.

A katonai repülőterek egy konfliktus esetén csapások célpontjai lehetnek. Pusztításukkal az ellenség kis ráfordítással, nagy veszteséget tud okozni csapatainknak és a veszteség a háború kimenetelére, az ország védelmi potenciáljára döntő jelentőséggel bírhat.

A katonai repülőterek biztonsága és a túlélőképesség között összefüggés van. A repülőtéri biztonsági rendszer elemei a túlélőképesség részét képezik.

A katonai repülőterek tűzvédelme

A katonai repülőterek megelőző és mentő tűzvédelme a feladatok tűzveszélyességének jellege és térbeli elhelyezkedése folytán két területre a repülőterek és a repülési feladatok tűzvédelmére összpontosul.

Az egyik a katonai repülőtér munkaterülete, amelyre a hagyományos tűzvédelem szabályai az irányadók, a másik a felszállómező, ahol a repülési tevékenységek folynak, és amire speciális tűzvédelmi előírások vonatkoznak.

A repülési feladatok mentő tűzvédelme biztosítására tűzoltó alegységeket alkalmaznak.

A NATO csatlakozás után a katonai repülőtéri tűzoltó alegységek feladatai újrafogalmazásra kerültek, figyelembe véve a szabványosítási egyezményeket ennek alapján megfelelnek a Szövetséges Erők direktíváiban foglaltaknak.

⁴ TATÁR ATTILA: Repülőterek nemzetközi és hazai tűzbiztonsági követelményei Repülőterek működtetésének tűz- és katasztrófavédelmi követelményei nemzetközi konferencia Budapest 2002. szeptember 11.

⁵ ALLIED COMMAND EUROPE (ACE) FORCES STANDARDS III. kötet 1. fejezet 1-6. b.

A repülőtéri tűzoltóalegységek alapvető feladatai

- légijármű balesetkor (katasztrófakor) a közvetlen és közvetett életveszélyben lévő ember(ek) mentése és a tűz oltása;
- tüzesetknél a közvetlen és közvetett életveszélyben lévő ember(ek) mentése, az anyagi javak védelme, a tűz terjedésének megakadályozása, a tűz eloltása;
- közvetlen tűz- vagy robbanásveszély esetén közreműködés a biztonsági intézkedések végrehajtásában.”⁶

A tűzoltó alegységek készenléti szolgálata

A katonai repülőtereken a tevékenységek során a tűz bármikor előfordulhat. A tűzoltó alegységnek minden időben készen kell állni feladatai végrehajtására. A feladatra való folyamatos készenlétet az alegység állományának készenléti szolgálatban tartásával lehet biztosítani.

A tűzoltó alegységek készenléti fokozatai

A légi balesetkből származó tüzek esetére a NATO öt készenléti fokozatot különböztet meg:⁷. A NATO készenléti fokozatok nem lettek adoptálva, mert megfogalmazásuk a szakmai katonai terminológiában nem egyértelmű, félreértelmezhető. A fokozatok nem kapcsolódnak a hazai készenléti tagolódáshoz. Az 5-ös fokozat a magyar katonai repülőtereken nem jellemző. A 4-es fokozat hazánkban gyakorlatilag az alapállapotot takarja.

A riasztástól a beavatkozásig terjedő időt sok tényező befolyásolja. Ilyenek a tűzoltó állomány helyzete a riasztáskor, a gépjármű menettulajdonságai, a menetvonal hossza, stb.

A különböző tényezőket vizsgálva arra a megállapításra jutottam, hogy a tényezőket összerendezve olyan körülményeket lehet előidézni, amelyeket leírva biztosítható a készenléti alegység készenlétének fokozása.

A repülőtéri tűzoltó alegységek készenléti fokozatait az MSZ K 1123:2002 szabványjavaslatban írtam le.

A készenléti fokozatok igazodnak a MH-ban rendszeresített fokozatokhoz, alkalmazkodnak a repülésben használt készenléti fokozatokhoz. A repülőtéri tűzoltó- mentő alegységeknek három készenléti fokozata van:

3. fokozat: A készenléti állomány elfoglalta a részére meghatározott helyét a tűzoltó gépjárműveken, amelyek a le- és felszállópálya közelében, az előre meghatározott készenléti helyeken állnak. (E fokozat célja, hogy a tűzoltó alegység felkészült legyen egy esetleges baleseti esemény bekövetkezésére és elhárítására, illetve ha a légijármű baleset a repülőtéren kívül következett be, de a helye még ismeretlen.)
2. fokozat: a készenléti állomány a tűzoltó gépjárművekkel elfoglalja előre meghatározott helyét a repülőtéren, amint az szükségessé válik a tűzoltó gépjárművek felfejlődnek a beavatkozáshoz.
1. fokozat: a készenléti állomány beavatkozik a repülőtéren bekövetkezett vagy onnan látott légijármű baleset során a személyek mentésébe, a keletkezett tűz oltásába, vagy a repülőtéren bekövetkezett váratlan esemény felszámolásába, amikor is feltételezhető, hogy a légijármű, vagy a benne lévők biztonsága veszélybe került.

⁶ KATONAI REPÜLŐTEREK TŰZVÉDELME MSZ K 1123 Magyar Szabványügyi Testület Bp. 2002. szeptember 2.1. pont

⁷ KÉSZÜLTSGI FOKOZATOK LÉGIBALESETBŐL SZÁRMAZÓ TÜZEK ESETÉN STANAG 7048 (2. kiadás) 1996. július 5

A készenléti fokozatok előnye:

- a megfelelő készenléti fokozat alkalmazása lehetővé teszi, hogy a riasztástól a beavatkozásig eltelt idő minimális legyen;
- az életmentés a lehető legrövidebb időn belül megkezdődik;
- a készenléti tűzoltó állomány szolgálati leterheltsége csökken. Mindig csak akkor alkalmaznak magasabb készenléti fokot, ha a helyzet azt megkívánja.

1. *példa:* Egy repülőtéren nem folyik repülési feladat. A tűzoltó- mentő készenléti állomány a tűzoltó szertárban tartózkodik alaphelyzetben. A repülőtér munkaterületén tűz keletkezik. A riasztás vétele után 1 perc van engedélyezve, hogy helyüket a gépjárműveken elfoglalják. A vonulásra és a beavatkozás megkezdésére 2 perc áll rendelkezésükre. A riasztástól a beavatkozásig összesen 3 perc telik el.
2. *példa:* Egy repülőtéren repülési feladatok folynak. A tűzoltó- mentő készenléti szolgálat 3. fokban van. Az irányító torony mellett, vagy a mentésre és helyreállításra kijelölt erőkkkel együtt a meghatározott helyen (Rescue place) tartózkodik. A repülőtéren tűz keletkezik. A riasztástól a beavatkozásig 2 perc áll rendelkezésükre.
3. *példa:* Egy repülőtéren fel- és leszállás történik, vagy repülőesemény veszélyes helyzet alakult ki. A tűzoltó- mentő készenléti szolgálat 2. fokban van. A járművekkel a repülőtér fel- és leszállópályája mellett a kijelölt pontokon tartózkodnak úgy, hogy a fel- és leszálló pálya bármely pontján legalább egy jármű maximum 1 percen belül be tudjon avatkozni és a többi tűzoltó gépjármű 30-60 másodpercen belül, beavatkozhat. A riasztástól a beavatkozásig 1 perc áll rendelkezésre.
4. *példa:* A repülőtéren légi jármű baleset (katasztrófa) következett be. A tűzoltó-mentő készenléti szolgálat megkezdte a beavatkozást.

A készenléti fokozatok hátránya:

- egy repülési nap (váltás) során többször változik a készenléti fokozat;
- a felhasznált üzemanyag és km magasabb, mint a fokozat nélküli készenlét esetén.

A KATONAI REPÜLŐTEREK TŰZVÉDELME ÉS A TŰLÉLŐKÉPESSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI

A korábbi hadászati elvek alapján a tűzvédelem a vegyivédelmi biztosítás része volt. A vegyivédelmi biztosítás pedig a harcbiztosítás egyik eleme.

A Magyar Honvédségnek is figyelembe kellett venni a megváltozott környezetet és az új kihívásokat. Katonai stratégiánkat a NATO katonai stratégiájához kellett igazítani.

„Az új környezetben tevékenykedő haderők számára tehát új struktúra, új képességek kellenek” határozta meg a MHPK VKF úr 1999. 06. 17-én tartott szemináriumán.

A HM irányelvek a légierő számára az ACE követelményeinek való megfelelést tűzi célul. „A korábbi biztosítási képességek a jövőben komplex módon, egységes túlélőképességként fuzionálnak. Harci alkalmazás esetén lehetővé teszik a veszteségek lehető legkisebb szintre történő csökkentését. Mind hagyományos, mind a nem hagyományos tevékenységek során biz

tosítják az erők megőrzését, képességeik fenntartását az erők és eszközök dinamikus alkalmazását.”⁸.

A repülőterek biztonsági rendszere és a túlélőképesség közötti összefüggésből következik, hogy a tűzvédelem kapcsolódik a csapatok és az infrastruktúra túlélőképességéhez.

A tűzvédelem a személyek mentése, az anyagi javak és infrastruktúra megvédésére irányul. A tűzvédelem tehát szerves összetevője az egység túlélőképességének. Az egység tűzvédelméért a parancsnok a felelős. Az egység tűzvédelmét a tűzvédelmi tiszt szervezi.

A tűzvédelem része a mentő tűzvédelem. A túlélőképesség rendszerében ez a tűzoltás formájában jelentkezik.

A tűzoltás feladatrendszer az STO felépítéséből következően a helyreállítás funkciójában jelenik meg.

STO személyi állománya

Az egységek STO személyi állományának alkalmasnak kell lenni az egység folyamatos védelmére és oltalmazására, továbbá ellenséges támadás következményeinek felszámolására, az egység harcképességének meghatározatlan időtartamú fenntartására. A mentő tűzvédelem szervezte a tűzoltó alegység.

A mentő tűzvédelem feladatai végrehajtására bevonhatók a nem szervezetszerű tűzoltó csoportok. Az alakulatoknak biztosítaniuk kell elegendő kiképzett tűzoltó állományt, járművet és felszerelést az alakulat jellegének és harcfeladatának megfelelően.

A túlélőképességnek vannak olyan követelményei, amelyeket minden személynek teljesíteni kell. Az ACE meghatározza az egyén felkészültségét (ICCS)⁹ az egyéni földi védelem, egyéni ABV jártasság és egyéni tűzvédelmi ismeret területén is:

- tűzoltás hagyományos és ABV környezetben;
- a tűzjelzés, jelentés szabályainak ismerete;
- jártasság a rendszeresített tűzoltó eszközök használatában;
- az égő, vagy tűz által veszélyeztetett épületek elhagyásának módjainak ismerete;
- égő személyek, objektumok, technikai eszközök, felszerelések tüzeinek oltása ismerete.

Riasztó rendszerek

Az ASF előírja, hogy az egységeknek rendelkezniük kell riasztó rendszerrel, amely képes biztosítani az időbeni riasztást a teljes személyi állomány számára az egység felelőségi területén, és amely tisztán azonosítható a veszélyeztetés/támadás és/vagy a helyzet természetének megfelelően. A minimális riasztási követelményt a STANAG 2047 és az ACE 80–9 direktívája részletezi.

A riasztó rendszer része a tűzjelzés. A tűz jelzésére, a riasztás végrehajtására és annak eljárásaira vonatkozó előírások a Tűzvédelmi Szabályzatban vannak lefektetve.

⁸ MHPK VKF: A NATO új stratégiai koncepciójából és a védelmi képességek kezdeményezéséből (DCI) levezethető katonai követelmények előadás A védelmi tervezés aktuális kérdései a NATO Washingtoni Csúcsértekezlete után szeminárium 1999. június 17.

⁹ ICCS — Individual Common Core Skills.

A STO szervezetének alkalmasnak kell lenni a képesség növelésére és fokozására a veszélyeztetettség növekedésének megfelelően.

A tűzvédelemnek is igazodnia kell a veszélyeztetettségi szintekhez. Az egységek túlélőképessége a tűzvédelem hatékonyságának növelésével fokozható. A hatékonyság növelése a megelőző és mentő tűzvédelem területére is kiterjed.

A tűzvédelem hatékonysága növelésének feladatai

- tűzoltó járőrök alkalmazása;
- földi védelmi és ABV figyelők felkészítése tűzfigyelésre;
- fokozott tűzbiztonsági rendszabályok bevezetése;
- ellenőrzések;
- tűzoltó készenléti szolgálat fokozatának növelése;
- tűzoltó szolgálatok megerősítése (létszám, technika);
- tartalék oltóanyagok beszerzése, előkészítése;
- tűzriadók, épületelhagyások gyakoroltatása;
- tűzoltóvízforrások felülvizsgálata;
- az egyének tűzvédelmi feladatainak gyakoroltatása;
- nem szervezetszerű tűzoltó állomány felkészítése, gyakoroltatása;
- tűzvédelmi szabályzat és tűzriadó, valamint beavatkozási tervek pontosítása.

ÖSSZEFOGLALVA

- 1) A katonai repülőterek biztonságának része a tűzvédelem.
- 2) A megelőző és mentő tűzvédelem a túlélőképesség (STO) rendszerében a helyreállítás funkciójához kapcsolódik.
- 3) A katonai repülőtereken a mentő tűzvédelem a folyamatos készenléti szolgálatot adó tűzoltó állomány feladata.
- 4) A tűzoltó készenléti fokozatok kialakítása megfelel a megváltozott körülményeknek.
- 5) A tűzvédelem hatékonysága a készenléti fokozatok rugalmas alkalmazásával, valamint a tűzvédelem felsorolt rendszabályainak a veszélyeztetettség szintjének megfelelő bevezetésével a fokozható.
- 6) A tűzvédelem hatékonyságának fokozásával garantálható a katonai repülőterek túlélőképessége (biztonsága).

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] ACE FORCES STANDARDS III. kötet VI. fejezet.
- [2] A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG HONVÉDELMI MINISZTERÉNEK IRÁNYELVEI a honvédelmi tárca, a Magyar Honvédség 2001. és 2002. évi tevékenységére, valamint a 2003-2008. évekre vonatkozó tervezési feladatok végrehajtására. Nyt. szám: 523/3001.
- [3] KÉSZÜLTSGI FOKOZATOK LÉGIBALESETBŐL SZÁRMAZÓ TŰZEK ESETÉN STANAG 7048 (2. kiadás) 1996. július 5.
- [4] KATONAI REPÜLŐTEREK TŰZVÉDELME MSZ K 1123 Magyar Szabványügyi Testület Bp. 2002. szeptember.